

ПРОЦЕСИТЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯ И ПРЕХОДА КЪМ ДИГИТАЛНАТА ЕРА В ИНСТИТУЦИИТЕ НА ПАМЕТТА

Сборник с доклади и материали от международна видеоконференция

София – Орел, 14 май 2024 г.

ПРОЦЕСИТЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯ И ПРЕХОДА КЪМ ДИГИТАЛНАТА ЕРА В ИНСТИТУЦИИТЕ НА ПАМЕТТА

ПРОЦЕСИТЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯ И ПРЕХОДА КЪМ ДИГИТАЛНАТА ЕРА В ИНСТИТУЦИИТЕ НА ПАМЕТТА

Сборник с доклади и материали
от международна видеоконференция
София – Орел, 14 май 2024 г.

Съставители:
Ели Попова
Кирил Камбуров
Елена Степанова

София • 2024
Университетско издателство „Св. Климент Охридски“

УДК 069+930.25+02

ББК 7

М 895

© 2024 Ели Попова, Кирил Камбуров, Елена Степанова, съставители
© 2024 Кирил Камбуров, Петър Миладинов, дизайн на корицата
© 2024 Университетско издателство „Св. Климент Охридски“

ISBN 978-954-07-6088-9

Съдържание

Предговор 8

Международна видеоконференция 9

Библиографски списък 10

Доклади на участниците от Софийски университет „Св. Климент Охридски”

Боряна Козарева. Системи за информационно осигуряване на научните изследвания в областта на селското стопанство 15

Ели Попова. Рускоезични публикации за цифрова трансформация и цифрова зрялост (кратък обзор) 24

Кирил Камбуров. Модел за онлайн издателска платформа на сборници с доклади от конференции и конгреси 37

Мариянка Николова. За читателския вкус на един варненски опълченец – библиотеката на Иван Илиев – Владиков, съхранявана в Музея на Възраждането, Варна 47

Надя Методиева. Регионален исторически музей - Благоевград 54

Петър Миладинов. Приложение на изкуствения интелект във виртуализацията на обекти 60

Доклади на участниците от Орловски държавен институт за култура

Алексей Гребенкин. Използване на документи от «колекция Жандармерия» на държавната публична историческа библиотека на Русия в преподаването на специални курсове по история на руските специални служби и държавни органи за защита 73

Бела Леонова, Евгения Родина. Използването на цифрови технологии в работата историко-краеведския музей на град Протвино 80

Георгий Деген, Ерик Виходцев, Дария Родионова. Информационен образ на музикалния музей в социалните медии 85

Дария Радионова. Кадровият потенциал на държавните и общински музеи на Кемеровска област – Кузбас 92

Евгения Ишханова, Ирина Ивашова, Анна Ишханова. Фонд за редки публикации в научната и образователната дейност на университета 98

Елена Вед. Музеификация и дигитализация на архива на регионалното архитектурно наследство (от опита на регионалната универсална библиотека на Гомел - В. И. Ленин) 104

Елена Степанова, Наталия Булдигина. Въвеждане на мултимедийни и интерактивни технологии в музейното пространство: вътрешен и чуждестранен опит 110

Надежда Беляева, Нина Степанова. Приложение на технологията за изкуствен интелект в библиотеката 117

Семьон Родионов. Детско изобразително изкуство и неговият културен и образователен потенциал в дейността на музея на детското творчество 122

Татьяна Кимеева. Дигитализиране на музейни предмети в аспекта на тяхното представяне чрез информационни технологии 128

Содержание

Преисловие 4

Международная видеоконференция 5

Библиографической список 6

Доклады участников - СУ

Боряна Козарева. Информационные системы сельскохозяйственных исследований 15

Ели Попова. Русскоязычные публикации по цифровой трансформации и цифровой зрелости (краткий обзор) 24

Кирил Камбуров. Модель онлайн-платформы публикации материалов конференций и конгрессов 37

Мариянка Николова. О читательском вкусе варненского ополченца - библиотека Ивана Илиева - Владикова, хранящаяся в Музее Возрождения, Варна 47

Надя Методиева. Областной историческиЙ музей - Благоевград 54

Пётр Миладинов. Применение искусственного интеллекта в виртуализации объектов 60

Доклады участников - ОГИК

Алексей Гребенкин. Использование документов из «Жандармской коллекции» Государственной публичной исторической библиотеки России в преподавании спецкурсов по истории отечественных спецслужб и органов государственной охраны 73

Бэла Леонова, Евгения Родина. Применение цифровых технологий в работе историко-краеведческого музея города Протвино 80

Георгий Деген, Эрик Выходцев, Дарья Родионова. Информационный образ музыкального музея в социальных сетях 86

Дарья Родионова. Кадровый потенциал государственных и муниципальных музеев Кемеровской области – Кузбасса 92

Евгения Ишханова, Ирина Ивашова, Анна Ишханова. Фонд редких изданий в научно-образовательной деятельности ВУЗа 99

Елена Ведь. Музеефикация и цифровизация архива регионального архитектурного наследия(из опыта Гомельской областной универсальной библиотеки им. В. И. Ленина) 104

Елена Степанова, Наталья Булдыгина. Внедрение мультимедийных и интерактивных технологий в музейное пространство: отечественный и зарубежный опыт 110

Надежда Беляева, Нина Степанова. Применение технологии искусственного интеллекта в библиотеке 117

Семён Родионов. Детское изобразительное искусство и его культурно - образовательный потенциал в деятельности музея детского творчества 122

Татьяна Кимеева. Оцифровка музейных предметов в аспекте их презентации посредством информационных технологий 128

Contents

Preface 4

International videoconference 5

Reference list 6

Reports of the participants from Bulgaria

Boryana Kozareva. Information systems for agricultural research 16

Eli Popova. Russian language publications on digital transformation and digital maturity (brief overview) 25

Cyril Kamburov. A model of online publishing platform for proceedings from conferences and congresses 38

Marianka Nikolova. About the reading preferences of one bulgarian volunteer from Russo-Turkish war 1877-1878 - the library of Ivan Iliev - Vladikov, stored in the Museum of National Revival, Varna 48

Nadia Metodieva. Regional historical museum - Blagoevgrad 55

Peter Miladinov. Application of artificial intelligence in object virtualization 61

Reports of the participants from Russian Federation

Aleksey Grebenkin. The use of documents from the «Gendarmerie collections» of the state public historical library of Russia in teaching special courses on the history of russian special services and state security agencies 74

Bela Leonova, Evgenia Rodina. The use of digital technologies in work the local history museum of the city of Protvino 81

Georgiy Degen, Eric Vykhodtsev, Daria Rodionova. Informational image of the music museum in social networks 87

Daria Radionova. Human resources potential of state and municipal museums of the Kemerov region – Kuzbass 93

Evgenia Ishkhanova, Irina Ivashova, Anna Ishkhanova. The fund of rare publications in the scientific and educational activities of the university 99

Elena Ved. Museification and digitalization of the archive of regional architectural heritage (from the experience of the Gomel regional universal library named after V. I. Lenin) 105

Elena Stepanova, Natalia Buldygina. The introduction of multimedia and interactive technologies into the museum space: domestic and foreign experience 111

Nadejda Belyaeva, Nina Stepanova. Artificial intelligence technologies in the library 118

Semyon Rodionov. Children's fine art and its cultural and educational potential in the activities of the museum of children's creativity 123

Tatiana Kimeeva. Digitization of museum objects in the aspect of their presentation through information technology 129

Николова, М., докторант
Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет,
Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“
България, София

МАРИЯНКА НИКОЛОВА
ЗА ЧИТАТЕЛСКИЯ ВКУС НА ЕДИН ВАРНЕНСКИ ОПЪЛЧЕНЕЦ – БИБЛИОТЕКАТА НА ИВАН ИЛИЕВ – ВЛАДИКОВ, СЪХРАНЯВАНА В МУЗЕЯ НА ВЪЗРАЖДАНЕТО, ВАРНА

Анотация: През месец декември 1978 г. в Музея на Възраждането във Варна постъпват като дарение лични вещи на известния опълченец Иван Илиев Владиката. Освен неговите ордени, медали и други награди, на музея е дарена и библиотеката му, съдържаща над 120 заглавия. Проследявайки и анализирайки ги, човек се добива по-ясна представа за една личност, отдала своите сили за Оосвобождението на родината си, но и превърнала битието си във вдъхновен и изкушен от книгата живот. Името на Владиков е добре познато сред варненци и изследователите на поборниците-опълченци. Но за всички той е преди всичко име, свързано с революционната история на нашия народ. Малко известен факт и някак встрани от главния фокус на неговия живот остава неговата начетеност и висока ерудиция.

Ключови думи: история на четенето, читатели, библиотеки, 19. век, Варна, Иван Илиев Владиката

~

Николова, М., докторант
Софийский университет им. Св. Климента Охридского, Философский факультет,
Кафедра „Библиотековедение, научная информация и культурная политика“
Болгария, София

МАРИЯНКА НИКОЛОВА
О ЧИТАТЕЛЬСКОМ ВКУСЕ ВАРНЕНСКОГО ОПОЛЧЕНЦА - БИБЛИОТЕКА ИВАНА ИЛИЕВА - ВЛАДИКОВА, ХРАНЯЩАЯСЯ В МУЗЕЕ ВОЗРОЖДЕНИЯ, ВАРНА

Аннотация: В декабре 1978-го года личные вещи известного ополченца Ивана Илиева Владиката были переданы в дар Музею Возрождения в Варне. Помимо орденов, медалей и других наград музею была передана в дар его библиотека, насчитывающая более 120 документов. Рассматривая и анализируя их, получается более четкое представление о человеке, отдавшем свои силы для Освобождения родины, но и превратившем свою жизнь в жизнь, вдохновленную и искушенную книгой. Имя Владикова хорошо известно среди варненцев и исследователей Ополчения. Но для каждого это прежде всего имя, связанное с революционной историей нашего народа. Малоизвестным фактом и несколько в стороне от основного направления его жизни остается его высокая эрудиция.

Ключевые слова: библиотека, история чтение, Варна

~

Nikolova, M. PhD Student
Sofia University "St. Kliment Ohridski", Faculty of Philosophy,
Department of Library and Information Studies and Cultural Policy
Bulgaria, Sofia

MARIANKA NIKOLOVA

ABOUT THE READING PREFERENCES OF ONE BULGARIAN VOLUNTEER FROM RUSSO-TURKISH WAR 1877-1878 - THE LIBRARY OF IVAN ILIEV - VLADIKOV, STORED IN THE MUSEUM OF NATIONAL REVIVAL, VARNA

Abstract: In December 1978, the Museum of the National Revival in Varna received as a donation personal belongings of the famous freedom fighter Ivan Iliev Vladikata. Along with his orders, medals, and other awards, his library containing over 120 titles was also donated to the museum. By tracing and analyzing them, one gains a clear understanding of a man whose life was not only devoted to the liberation of his homeland but was also deeply inspired and captivated by books. Vladikov's name is well-known among the people of Varna, as well as among researchers studying freedom fighters. However, above all else, his name is associated with the revolutionary history of our people. A little-known fact, somewhat outside the main focus of his life, is how well-read and erudite he was.

Keywords: history of reading, readers, 19. Century, Varna, Ivan Iliev Vladikata

~~~
~~~

Науката за четенето се оформя като самостоятелна дисциплина със свой собствен профил през 80-те г. на 20. век. Изясняването не само какво се чете, но кой, къде и как чете, е важно за разбиране на самия процес на четене. Осъзнава се и се отчита значението на читателя – онзи, който „влива живот на книгата“ [1, с. 4]. Чрез трудовете на Мишел дьо Серто, Роже Шартие, Фредерик Барбие, Алберто Мангел, Бернхард Фабиан, Дейвид Хол, Робърт Дарнтън се навлиза в полето на социокултурното въздействие на книгата върху човека и „феноменологията на четенето“. За Дарнтън четенето има история и в този смисъл историята на четенето би могла да се усложни толкова, колкото историята на мисленето - предшествениците ни са живели в различни ментални светове и следователно са чели по различен начин [2, с. 283]. Четенето е не просто умение, а и начин за създаване на знания. Мишел дьо Серто сравнява читателя с бракониер, с номад, който пътешества и отмъква онова, което го впечатлява. Читателят излиза от сянката на историята на книгата. Неговите възприятия стават важни. Дьо Серто следва рецептивната теория, твърдейки, че текстът има смисъл само чрез отношението на читателя - без него текстът губи своя смисъл.

Друг изтъкнат учен, Дейвид Хол, се съсредоточава върху историята на четенето, като акцент е ролята на библиографските техники при изучаване на предаването на текстове, връзката между социалната история и историята на книгата и разпространението на текста. Подобно на повечето си колеги той също се съсредоточава върху печатната книга, но фокусът му е насочен към акта на четене – не просто какво се чете, но и как се чете.

Британския историк Джон Федър разглежда читателите, историята на библиотеката, библиотечното образование. Историкът на книгата може да проследи читателския вкус, размера и състава на читателската публика, да разгледа образованието и грамотността [3, с. 81]. В този смисъл проучванията трябва да се базират на податките, които различните и разнообразни източници дават – книжовни клубове, абонаменти, достъпност.

Робер Ескарпи, на база събран, обработен и осмислен фактологичен материал за социалните функции на съвременната книга, предлага да бъдат разграничавани няколко категории: 1. книгата-вещ, служеща за украса на дома и по-скоро за своеобразна „демонстрация“ на социалната принадлежност на притежателя й; 2. т. нар. „функционална книга“, обслужваща определени сфери в обществения живот: образование, обучение, работа и др.; 3. „литературна книга“, насочена към конкретните потребности на индивида и неговите интереси [4, с. 23].

В този смисъл книгата е нещо повече от просто „вместилище на текст“ [5, с. 19]. Разглеждайки притежаваните книги на един човек, изграждаме за него образ, който би бил идеализиран, ако не се вземат всички онези характеристики, за които говорят историците на четенето: какво се чете, как се чете, книгата вещ ли е или част от потребностите (литературни или научни) и т.н.

През 70-те години на миналия век в Музея на Възраждането във Варна постъпват голямо количество материали, свързани с Освобождението на града. Сред тези материали са личните вещи на един от известните български опълченци Иван Илиев - Владиката. Прякорът „Владиката“ е получен по-късно – според някои е следствие от живота му в манастир, според други – заради огромната му обич към книгите. Роден е през 1851 година в село Търлис, тогава Османска империя. Негови вуйчовци са митрополит Теодосий Скопски и Иван Гологанов – събирачът на песни и легенди за книгата на Стефан Веркович „Веда Словена“ [6, с. 7, 11]. За влиянието, което оказват родните върху развитието на малкия Иван са най-показателни думите на Атанас Шопов през 1892 г.: *Тоя г-н Гологанов се е ползувал и се ползува с голямо значение и известност в Серско. Серските влиятелни гръцки кръгове, както и началството на Серския манастир „Св. Иван Предтеча“ му правят големи почести, щото има влияние между еднородците си. Г-н Иван Гологанов притежава дълбоки познания в гръцкия език* [7].

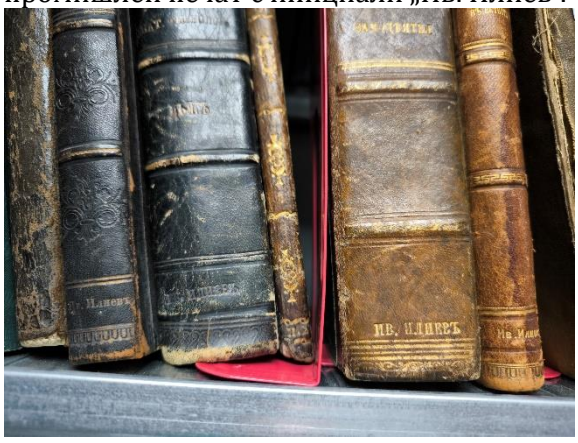
Израснал в такава среда, Иван Илиев няма как да не попие от книжовния дух на родните си. Изпратен е на шестгодишна възраст като послушник в манастира „Св. вмчк

Георги Зограф“ (Зографски манастир) в Света гора, Атон, където проявява голяма любов към учението [8, с. 1]. Започва да учи при монасите четене и писане, което го огрмотява и разкрива пред него нови хоризонти. Богатата библиотека на Зографския манастир го кара да чете и се вълнува повече от проблемите на християнската вяра. Обикаля с монасите-таксидиоти из селата да събира помощи. След инцидент с един от тях напуска манастира и започва да работи като чирак в различни градове и села. Така стига до Сърбия, Австрия, Швейцария; научава с лекота френски език. Именно в Швейцария той сменя своето вероизповедание и приема протестантството, което дава голямо отражение върху живота и интересите му. След Швейцария се премества в Полша, където работи в захарна фабрика. Научава полски език, интересува се от историята на полския народ и от похода на Владислав III Варненчик. През 1875 г. отива в Румъния. Свързва се с българската емиграция и става част от революционните й кръгове. Присъединява се към подготовката на въстание в Старозагорско и заминава за там заедно със Стефан Стамболов. След въстанието е заловен и отведен в Русе, където е осъден на смърт. Директорът на затвора се оказва поляк и когато чува полска реч, решава да помогне и пуска Владиков да избяга. Това обаче не спира борбения младеж - през пролетта на 1876 година той влиза в четата на Филип Тотю и участва в Сръбско-турската война [9, с. 1]. След разпускането на четата се връща в Румъния. На 1 май 1877 година се записва в редовете на Българското опълчение. Назначен е в Четвърта дружина, Четвърта рота при обявяването на Руско-турската война 1877-1878 г. [10, с. 95]. В решителните боеве при Стара Загора, Шипка и Шейново показва изключителна храброст. Ранен е в боевете при Шипка през м. август 1877 г. След Освобождението първоначално живее в Русе, където работи като митнически служител. През 1883 г. се установява във Варна, където е назначен на длъжността „главен кантонер“. Участва като доброволец в Сръбско-българската война през 1885 г. начело на чета от 150 души. Умира през 1924 г. във Варна.

Спомените на неговите синове и внуци разкриват човек, отдаден на книгата. Според тях именно любовта му към знанията проваля първия му брак с известната красавица Домна – племенница на неговия приятел Стефан Стамболов. Очакванията на девойката съвсем не са били да скучае вкъщи, докато нейният съпруг стои в своя кабинет, зачетен в поредния брой на списание „Домакин“ или „Наука“.

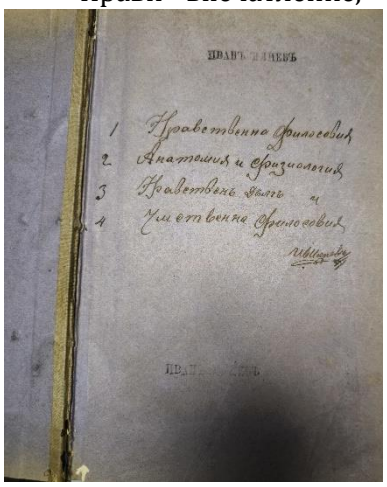
Книгите имат своя съдба, читателските прочити имат своя история, включително и т.нар. домашно четене.

Разглеждайки библиотеката на Владиков правят впечатления няколко факта: към книгите определено е проявявано лично отношение. По-голяма част от тях са вторично подвързани, с луксозна за времето подвързия, допълнително щамповани на гърба с промишлен печат с инициали „Ив. Илиев“.

На всички книги от вътрешната страна на кориците или първа страница има мокър печат „Иван Илиев“, или „Принадлежи на Ивана Илиева“. При някои от книгите личи подвързване на няколко екземпляра в едно книжно тяло. В тези случаи Владиков е добавял собственоръчно описание на съдържанието от вътрешната страна на корицата или на първия лист. Тази подреденост и педантичност отново показва ясна идея и мисъл с отношение към книгата. Почеркът, на местата, където го има, говори за високо интелигентна личност. Буквите са равномерни, изписвани граматически правилно. Така, преброявайки отново подвързаните книги, се забелязва, че всъщност те наброяват повече от 120, без да се смятат периодичните издания. За времето на навлизащата модерност, в общество на преход от 19. към 20. век, на преход към израстване на една нация, тази библиотека се отличава с една

относителна многобройност, особено като се вземе предвид и факта, че Владиков не е професионален книжовник, изследовател или човек, занимаващ се активно с наука, т.е. случаите, в които се предполага и полага по-голямо съсредоточаване на книги в един дом.

Прави впечатление, че профилът на четивата е ориентиран към научната литература. Възможно е в музея да са били предадени основно книги, които не са били „интересни“ за наследниците, т.е. по-голяма част от художествената литература да е била запазена в дома на Владиков, а в музея да е предадена само част от библиотеката му. В списъка на музея има само 11 заглавия на произведения от художествената литература, които са основно с историческа насоченост: Гаази Осман Паша, Хаджи Димитър Ясенов, Животът и мъченичеството на Ян Хус, Историята на персийският хан Тахмас Кули-хан и др. Сведения за точния брой книги, които е притежавал опълченеца, липсва. Днес неговите наследници – внуци и правнуци, нямат информация колко точно книги е наброявала библиотеката на дядо им. В спомените на неговата внучка, известната актриса Лена Левчева, която си спомня неговия кабинет, библиотеката била *голяма, книгите от сериозни автори, с дебели корици, в какаово и златожълти*. *Книголюбец, мераклия* го нарича тя.

Въпреки това основният профил на произведенията е съставен от научна литература. Книгите могат да се разделят в няколко категории: 1. спрямо езика, на който са написани. Преобладаваща част е българска литература. Но неговите синове говорят, че владеел френски, полски, руски, сръбски, гръцки език. Няма съмнение, че е ползвал тези езици – от една страна библиотеката му съдържа голям брой чуждоезична литература с разнообразно съдържание. От друга - миналото и сблъсъкът му с различните култури му е дал възможност да опознае тези езици.

По отношение спецификата на типа литература, личи преобладаващия интерес към научната литература. Тук определено можем да обособим 2 категории – едната засяга християнството и интересът към заобикалящия свят и космоса. Вероятно престоят в Света гора е провокирал определени търсения в Иван Илиев, защото споровете около богословски теми са провокирали купуването на книги , които да дадат отговор на неговите въпроси. Лена Левчева казва пише, че той е бил близък приятел с Петър Дънов, създател на Бялото братство. В един по-късен период от живота си Владиков става един от основните стълбове на протестантството във Варна. Може би и това е причината за големия брой богословска литература и такава, свързана с изучаването на различни атмосферни явления или космоса.

Голям дял заемат и книгите с инженерна насоченост. Това също има своите основи в работата на Владиков – след Освобождението той е един от организаторите по изграждане на различни мостови съоръжения и пътна инфраструктура във Варна и околностите. Фактът, че той закупува книгите, говори за неговия дълготраен и задълбочен интерес в тази насока.

Периодичните издания, за които е бил абониран Владиков, също показват ясно изразено отношение към научното поприще, както и явното вълнуване от теми от общественото-политическото състояние на българската държава и в частност града Варна.

Езиков профил	Литература	Години на издаване
1. Български литература: 85% от общия брой книги	1.Научно-популярна: най-голям дял А) Теологична литература Б) Инженерни науки В) Астрономия Г) Учебна	1. До 1878 г. – 40 %
2.Чуждоезична литература: френски, немски, руски, сръбски, полски, румънски	2. Периодични издания: „Периодически списание“, „Читалище“, “Ступан“, „Домакин“, „Варненски общински вестник“, „Алманах“, „Наука“	2. След 1878 г. – 60 %
	3.Художествена литература – 11 бр.	

По отношение на статистиката на притежаваните книги като период на издаване, определено личи една сравнителна равнопоставеност на издания от преди Освобождението и след това. Това определено показва една постоянност по отношение на интереса на тази личност към книгите. Най-старата книга е от 1830 г. Голяма част от книгите са закупувани преди 1878 г. и доказателства за това са в явния абонамент за периодични издания, които са в пълния си обем за съответната година като например списание Читалище за 1870 г. и списание Ступан 1874 г.

Макар настоящето изследване да попада в областта на т.нар. микроанализ по отношение на научните изследвания в полето на историята на четенето, то дава една по-ясна насока към възприемането и разглеждането на „четящите“ хора на границата между 19. и 20. век в България и разширява рамката на тези четящи. Априори се възприема едно явно разделение между книжовниците в най-общ смисъл на това понятие и хората, участвали в революционните борби на българския народ, като по отношение на грамотността и включване като част от интелигенцията на българското общество е с превес на книжовниците. Факт е обаче, че сред българските революционери са хора с високо ниво на грамотност и изявен интерес към книгата. Библиотеката на Иван Илиев е показателен пример за това. Владиков е активно четящ, притежанието на книги при него не е плод на моментно „настроение“ или показност. Книгите са подбирани и закупувани с ясна идея от тяхната необходимост; правените абонаменти за периодични издания също са ясен признак за конкретните интереси. Деен организатор и инициатор на редица обществени начинания и прояви, Иван Илиев изгражда образ на високоинтелигентна, ерудирана личност, запазила този ореол сред своите наследници и съвременници.

Използвана литература
Список литературы
References

1. Цветкова, Милена. Теорията на четенето на Рубакин – дефицит в дигиталната ера (по повод 70-годишнината от смъртта му). В: ББИА, 2016 г. бр. 4
2. Дарнтън, Робърт. Първи стъпки към историята на четенето. В: История на книгата и книгата в историята. Гергова, Ани; Даскалова, Красимира; състав. УИ „Св. Кл. Охридски“, 2001 г.
3. Федър, Джон. Книгата в историята и историята на книгата. В: История на книгата и книгата в историята. Гергова, Ани; Даскалова, Красимира; състав. УИ „Св. Кл. Охридски“, 2001
4. Гергова, Ани. Книгознанието в България. София: „Наука и изкуство“, 1987
5. Даскалова, Красимира. Грамотност, книжнина, читатели и четене. София: Лик, 1999
6. Левчева, Лена. Срещи и несрещи. „Изток-запад“, 2013
7. Иван Гологанов [on-line]: https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD_%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2
8. Спомени на Борис Иванов Владиков, запазени в ръкопис и машинопис, необработен фонд, Музей на Възраждането, РИМ – Варна
9. Копие на ръкописно нотариално заверено Свидетелство от опълченците Никола Корчев, А. П. Цанев и др. за участие на Иван Илиев в четата на Филип Тотю. Необработен фонд. Музей на Възраждането, РИМ - Варна
10. Българското опълчение 1877-1878 г. Биографичен и библиографски справочник. Т. II. ИК „Форум“. Стара Загора. 1999